

Klas förklarar:

TILLVÄXT

ÖVNINGSUPPGIFTER

Tillväxt – diskussionsfrågor

Börja med att se filmen "Klas förklarar: Tillväxt". Lyssna och ta anteckningar. Innan du ser filmen kan det vara bra att bekanta sig översiktligt med kapitel 5 i boken "Vår ekonomi – i korthet", s. 67-82. Försök särskilt att snappa upp vad som sägs i filmen om nedanstående:

1. Hur mäter man ekonomisk tillväxt (BNP-tillväxt)?
2. Vad är produktivitet?

Gör därefter nedanstående två övningar i grupper om 2-4 elever.

Uppgift 1: Ditt bidrag till BNP

BNP och produktivitet är begrepp som används flitigt i nyhetsrapporteringen, men långt ifrån alla vet vad de innebär mer exakt. I den här övningen kommer ni arbeta praktiskt med begreppen och på så sätt lära er känna dem.

BNP mäter värdet på de varor och tjänster som produceras. Det betyder att varje person som arbetar (antingen som anställd eller egen företagare) bidrar till BNP.

Låt oss för enkelhetens skull föreställa oss att just ditt jobb är att producera ved. Ditt bidrag till BNP är då värdet av den ved du säljer på marknaden. En del av det värdet tillför du själv genom att du klyver stockarna till vedträn. En del av värdet har tillförts av den som fällt träden och som du sedan köpt stockarna från.

För att räkna ut ditt bidrag till BNP kan vi göra en uppställning utifrån några enkla förutsättningar:

- Din arbetstid: 5 timmar per dag
- Din produktion: 2 säckar ved per timme
- Pris per säck ved (det du får när du säljer dem på marknaden): 80 kronor
- Kostnad för råmaterial per säck (stockar som du köper in): 30 kronor

Använd uppgifterna ovan och gör beräkningarna nedan.

$$\text{Dina intäkter} = \boxed{}_{\text{Timmar}} \times \boxed{}_{\text{Säckar}} \times \boxed{}_{\text{Pris}} = \boxed{} \text{ kronor}$$

$$\text{Dina kostnader} = \boxed{} \times \boxed{} \times \boxed{} = \boxed{} \text{ kronor}$$

Ditt bidrag till BNP är värdet du själv tillför (förädlingsvärde), det vill säga intäkterna minus kostnaderna.

$$\text{Bidrag till BNP (förädlingsvärde)} = \boxed{}_{\text{Intäkter}} - \boxed{}_{\text{Kostnader}} = \boxed{} \text{ kronor/dag}$$

Du har nu räknat ut ditt bidrag till BNP. Vi går nu över till att räkna på din produktivitet, det vill säga hur mycket värde (förädlingsvärde) man tillför per arbetad timme.

$$\text{Produktivitet} = \frac{\boxed{}}{\boxed{}} = \boxed{} \text{ kronor per timme}$$

Uppgift 2: Skapa tillväxt

Diskutera i gruppen hur ditt bidrag till BNP från din vedklyvningsverksamhet skulle kunna öka, det vill säga hur du skulle kunna bidra till den ekonomiska tillväxten. Idag hugger du veden med yxa, finns det några mer effektiva sätt till exempel? Eftersom du bara är en av många som sysslar med vedproduktion har du ingen möjlighet att påverka vare sig priset på ved eller kostnaderna för råmaterialet.

Använd rutorna nedan och försök visa hur ditt bidrag till BNP skulle kunna öka utifrån det ni kom fram till i diskussionen genom att ange nya värden.

För att lösa uppgiften kan det vara bra att veta att BNP_{idag} är den BNP ni räknade fram i förra övningen. $BNP_{imorgon}$ visar hur vad den blir efter det att ni försökt öka produktionen. Ni fyller i samma typ av uppgifter som i övning 1, det vill säga: pris, antal vedsäckar, timmar och kostnader.

$$BNP\text{-tillväxt} = \frac{BNP_{imorgon}}{BNP_{idag}} - 1 =$$

$$= \frac{\overbrace{\boxed{} \times \boxed{} \times \boxed{}}^{\text{Intäkter}_{imorgon}} - \overbrace{\boxed{} \times \boxed{} \times \boxed{}}^{\text{Kostnader}_{imorgon}}}{\boxed{}} - 1 = \boxed{} \%$$

När ni är klara med beräkningen (och förhoppningsvis uppnått tillväxt) diskuterar ni gemensamt i klassen följande frågor:

- Vad förändrade ni så att BNP ökade?
- Kan man ha tillväxt utan att produktiviteten stiger?
- Hur kan produktiviteten stiga?
- Om ni inte är begränsade till att syssla med vedklyvning, finns det något sätt produktiviteten och därmed BNP kan öka?

Quiz

Välj rätt svarsalternativ. Det finns bara ett rätt svar på varje fråga. Lycka till!

1. BNP mäter värdet på alla varor och tjänster utom...
 - a. vägar och annan infrastruktur
 - b. forskning
 - c. obetalt hemarbete

2. När produktiviteten stiger...
 - a. ökar BNP oavsett om vi arbetar fler eller färre timmar
 - b. ökar BNP trots att vi inte behöver arbeta fler timmar
 - c. faller BNP även om vi arbetar lika många timmar som tidigare

3. Produktiviteten tenderar att öka om...
 - a. konkurrensen är hård så att företagen hela tiden måste överträffa varandra
 - b. företaget eller staten har ett monopol så att man är ensam om att erbjuda produkten
 - c. staten sätter ett mål för hur mycket som ska produceras

4. Produktiviteten tenderar att öka om...
 - a. företagen höjer lönerna
 - b. företagen förlänger den dagliga arbetstiden för sina anställda
 - c. företagen investerar i ny produktionsteknik (nya maskiner t ex)

5. När BNP stiger...
 - a. skapas utrymme för lönerna att öka, men detta sker i praktiken sällan
 - b. tenderar lönerna att öka
 - c. påverkas lönerna inte alls, bara priserna på det vi köper